

Sudėtingos į rinką orientuotų Lietuvos ūkių formavimosi aplinkybės

Norėčiau padėkoti už kvietimą Europos Parlamento Žaliųjų frakcijai ir jos nariui iš Lietuvos gerbiamam B. Ropei už sudarytą galimybę pasidalinti mintimis ir pasvarstymais dėl BŽŪP.

Pradėkime nuo žemėlapių, kur mes esame.

Historical context

- Lithuania has always been an agricultural country.
- In 1990 Lithuania restored Independence.
- In Soviet times all land belonged to the state. It was managed and used by more than 1200 large, state-owned farms.
- The average size of the farm was about 3000 ha.
- Individual rural residents were moved to the villages and large field arrays were formed, suitable for land melioration, powerful technics and etc.

Privatisation of state-owned land and farms transformed them into the newly established family farms and agricultural companies

Lietuva visais laikais buvo agrarinė šalis. 1990 m. šalis atkūrė Nepriklausomybę. Iki Nepriklausomybės atkūrimo visa žemė priklausė valstybei. Ją valdė ir naudojo apie 1200 stambių ūkių. Kad gerbiami Parlamento nariai geriau įsivaizduotų žemės ūkio gamybos koncentracijos mastus, pagal analogiją Vokietijoje būtų – mažiau negu 6000, Prancūzijoje – 10 000 ūkių. Vidutinis ūkio dydis Lietuvoje iki Nepriklausomybės siekė apie 3000 ha. Atitinkamai buvo formuojami didelių laukų masyvai, tinkami

melioracijai, galingai technikai, statomos galvijų ir kiaulių fermos ir pan., vienkiemių gyventojai buvo iškeliami į gyvenvietes.

Po Nepriklausomybės prasidėjo žemės ir valstybinių ūkių privatizacija. Nuosavybė buvo padalinta ūkių dirbantiesiems pagal nustatytus kriterijus, pvz., darbo įmonėje stažą ir pan. Didesnė dalis kaimo žmonių nusprendė ūkininkauti savarankiškai – kūrėsi individualūs ūkininkų ūkiai. Tačiau dalis – nutarė nesiskirstyti ir ūkininkauti bendrai— žemės ūkio bendrovėse. Paprastai kalbant, visa žemės ūkio struktūra po Nepriklausomybės atkūrimo formavosi iš naujo, kūrėsi ne tik ūkininkų ūkiai, bet ir žemės ūkio bendrovės.

2004 metais Lietuva tapo ES nare.

Prieš du mėnesius žemdirbiai surinko 52 tūkst. parašų ir kreipėsi į B. Ropeį, prašydami Parlamento peticijų komitetui įteikti peticiją „Sajungoje, kurioje visi lygūs, negali būti antrarūšių ūkininkų“. Absoliuti dauguma iš jų -- ūkininkų ir žemės ūkio bendrovių dirbančiųjų. Žinant, kad 2017 m. Lietuvoje pasėlius deklaravo 122 tūkst. ūkių – pasirašiusiųjų skaičius yra įspūdingas ir negali būti ignoruojamas.

Ko ir kodėl siekia Lietuvos žemdirbiai.

Visų pirma Stojimo sutarties nuostatų įgyvendinimo – kad TIESIOGINIŲ IŠMOKOS, mokamos Lietuvos ūkininkams, ATITIKTŲ ES VIDURKĮ.

Accession Act about amount of direct payments per hectare

Stojimo akto 6 skyrius „Žemės ūkis“

- Tiesioginės išmokos, skiriamos pagal 1 straipsnyje minėtas paramos schemas, Čekijoje, Estijoje, Kipre, Latvijoje, Lietuvoje, Vengrijoje, Maltoje, Lenkijoje, Slovėnijoje ir Slovakijoje (toliau – naujosios valstybės narės) pradedamos taikyti pagal toliau nurodytą didėjimo, **įsreikšto procentine dalimi nuo tokių IŠMOKŲ DYDŽIO** tokios sudėties Bendrijoje, kokia ji yra 2004 m. balandžio 30 d., planą:
• 25 % 2004 m.	40 % 2007 m.	70 % 2010 m.
• 30 % 2005 m.	50 % 2008 m.	80 % 2011 m.
• 35 % 2006 m.	60 % 2009 m.	90 % 2012 m.

• **100 % – nuo 2013 m.**

Tarybos sprendimas 281/2004, pritaikantis Aktą dėl [NMS] stojimo sąlygų

- Naujosiose valstybėse narėse tiesioginės išmokos pradedamos taikyti pagal toliau nurodytą didėjimo, **įsreikšto procentine dalimi nuo tokių IŠMOKŲ DYDŽIO** tokios sudėties Bendrijoje, kokia ji yra 2004 m. balandžio 30 d., planą:
• 25 % 2004 m.	40 % 2007 m.	70 % 2010 m.
• 30 % 2005 m.	50 % 2008 m.	80 % 2011 m.
• 35 % 2006 m.	60 % 2009 m.	90 % 2012 m.

• **100 % – nuo 2013 m.**

Tai vienintelė skaidrė, kuri pateikiama Lietuvių kalba. Joje cituojamas Stojimo aktas ir Tarybos psprendimas, todėl labai svarbu, kad jų nuostatos būtų tiksliai išverstos, ypač pabrauktų žodžių.

Kaip matome, komentarai vargu ar reikalingi. Išmokos 2013 metais Lietuvos žemdirbiams turėjo siekti 100 proc. Bendrijos IŠMOKŲ DYDŽIO. Tai yra faktas, užfiksuotas Stojimo Akte. Ta pati nuostata buvo patvirtinta ir Tarybos 2004 m. kovo 22 d sprendimu 281/2004, pritaikančiu Aktą dėl stojimo sąlygų.

Stojimo Akto nuostatų įgyvendinimas nuėjo kita linkme.

Reglamentuose sąvoka „išmokų dydis“ buvo pakeista „išmokų lygiu“. Taip rastas vienas iš būdų mokėti mažesnes išmokas Lietuvos žemdirbiams. Tačiau ne vienintelis. Išmokų dydis buvo mažinamas, teis4s aktais Lietuvai nustatant gerokai mažesnę plotą negu faktiškai deklaruojamas. Deklaruojami plotai Lietuvoje sparčiai didėjo. Bet ne išmokos.

Manipulations with area eligible for single area payment scheme

	Theory	Fact
• 2004-2006	• <u>2,289 mln. ha</u>	• UAA declared in 2004 • 2,585 mln. ha (+13 %)
• 2007-2013	• <u>2,574 mln. ha</u>	• UAA declared in 2007 • 2,646 mln. ha (+3 %)
• 2014-2020	• <u>2,641 mln. ha</u>	• UAA declared in 2014 • 2837 mln. ha (+7 %)

196 EUR/ha direct payment agreed by European Council will certainly not be achieved in Lithuania by 2019

2004-2006 m. laikotarpiu Lietuvai Komisijos Reglamentu 146/2004 buvo nustatytas plotas, kuriam skiriamas vienkartinis išmokų vokas, lygus 2289 ha, nors 2004 m. buvo deklaruojama 2,585 mln. ha.

2007-2013 laikotarpiu „teorinis“ plotas padidintas iki 2,574 mln. ha (Komisijos Reglamentas 1121/2009), nors 2007 m. buvo deklaruojama – 2,646 mln. ha.

Net ir naujam 2014-2020 m. laikotarpiui išmokų vokui apskaičiuoti paimti 2,641 mln. ha (Komisijos AGRIFIN darbo dokumentas), nors 2014 m. deklaruota 2,837 ha. Arba 196 ha daugiau. Sunku paaiškinti, kodėl Komisija pasinaudojo 2009 m. pasėlių deklaravimo duomenimis, nors tikrai, buvo prieinami vėlesnių metų pasėlių deklaravimo duomenys.

2017 m. deklaruota dar daugiau -- 2,894 mln. ha.

Visiškai aišku, jog 2013 m. vasario 7-8 d. Europos Vadovų taryboje pasiektas susitarimas, kad, cituoju „ne vėliau kaip 2020 m. visos valstybės narės turėtų pasiekti bent 196 EUR už hektarą lygį“ bus neįgyvendintas.

Competitive
disadvantage of
cheaper labour force

Year	Population, mln.
1990	3,708
2004	3,399
2017	2,810

Oficialios ES institucijos argumentuoja, kad Lietuvai nustatytos mažesnės išmokos, kadangi čia darbo jėga yra pigesnė. Tai – trumparegiškas, vienadienis požiūris. Laisvo kapitalo ir darbo jėgos judėjimo sąlygomis pigesnė darbo jėga reiškia konkurencingumo praradimą. Ir nesulaikomą darbo jėgos nutekėjimą.

Accession Treaty and Cross compliance requirements for NMS

COUNCIL DECISION 281/2004 adapting the Act concerning the conditions of accession of NMS; Article 1 (5) (c)	Article 143b (6) subparagraph 3: As from 1 January 2005 the application of Articles 3, 4, 6, 7 and 9 shall be optional for the new Member States insofar as these provisions relate to statutory management requirements.
COUNCIL REGULATION (EC) 2012/2006; Article 1 (16) (c)	In paragraph 6, the third subparagraph shall be replaced by the following: 'As from 1 January 2005 and until 31 December 2008 the application of Articles 3, 4, 6, 7 and 9 shall be optional for the new Member States insofar as those provisions relate to statutory management requirements.
COUNCIL REGULATION (EC) 146/2008; Article 1 (5) (b)	In paragraph 6, the third subparagraph shall be replaced by the following: 'As from 1 January 2005 and until 31 December 2008 the application of Articles 3, 4, 6, 7 and 9 shall be optional for the new Member States insofar as those provisions relate to statutory management requirements. As from 1 January 2009 a farmer receiving payments under the single area payment scheme in those Member States shall respect the statutory management requirements referred to in Annex III according to the following timetable: (a) requirements referred to in point A of Annex III shall apply from 1 January 2009; (b) requirements referred to in point B of Annex III shall apply from 1 January 2011; (c) requirements referred to in point C of Annex III shall apply from 1 January 2011.

Jeigu išmokos 2007-2013 laikotarpio pabaigoje Lietuvoje siekė apie 140 EUR/ha, t.y. kiek daugiau negu 50 proc. ES vidurkio, galbūt Lietuvos ūkininkams buvo taikomi mažesni reikalavimai?

Anaiptol. Nors Stojimo sutartyje buvo teigiama. „Nuo 2005 m. sausio 1 d. naujosioms valstybėms narėms 3, 4, 6, 7 ir 9 straipsnių taikymas nebus privalomas tiek, kiek šios nuostatos yra susijusios su teisės aktų nustatytais valdymo reikalavimais“. Kompleksinės paramos susiejimas buvo prilygintas ES bendrai taikomiems reikalavimams. Nors išmokoms, kaip minėta net ir šiandieną toli iki ES vidurkio...

Lithuania committed to fully implement the requirements of the Nitrate Directive.

**First stage (2004-2008).
Pollution caused by big cattle farms will be minimised, measures will be mandatory in all farms having more than 300 LU,**

Second – all remaining farms – until 2012.

Reikia priminti, kad, stodama į ES Lietuva per rekordiškai trumpą laiką įsipareigojo įgyvendinti Nitratų direktyvos reikalavimus—per 8 metus. Didesni ūkiai turėjo pasistatyti naujas mėšlides (nors be abejo, jas turėjo) iki 2008 m., likusieji ūkiai – iki 2012 m. Priminsiu, kad ES Nitratų direktyva laipsniškai įgyvendinama nuo 1991 metų, t.y. jau 27 metus.

Costs of European environmental standards

- „The annual financial burden caused by aforementioned EU standards and additional regulations is almost 28 000 EUR for an average commercial family farm in Germany. This is about **367 EUR/ha** agricultural land. „

• Source: HFFA Research Paper 05/2017 „Costs of European environmental standards and additional regulations for Germany agriculture – A farm level analysis and aggregation, Executive summary and conclusions, H. Carl, Steffen Noleppa, Berlin, September 2017

ES aplinkosaugos reikalavimai paminėti ne veltui. Šioje skaidrėje cituojama HFFA Tyrimų centro analizės išvada, parodanti ES aplinkosaugos reikalavimų kainą, tiesa, Vokietijoje.

Keletas žodžių apie kitus BŽŪP aspektus.

Žalinimas.

Greening, pesticide
ban on EFAs
2017/2014 area of:
Peas x6 times
Beans x10 times

2018/2014?

**The same Greening requirements, but payments?
Average EU greening payment – 79 EUR/ha, Lithuania – 54 EUR/ha**

Žalinimo išmoka mokama už aplinkai ir klimatui naudingas praktikas. Praktikos ir reikalavimai tapatūs. O išmokos? Jei ES žalinimo išmokos vidurkis siekia 79 EUR/ha, tai Lietuvoje 2020 metais išmoka padidės iki 54 EUR/ha.

Kitas klausimas, ar šitaip atrodys visoje ES azotą fiksuojančių augalų pasėliai, nenaudojant juose pesticidų? Ar galima ES politiką vadinti nuosekliai ir suderinta, pvz., su naujausia ES Apsirūpinimo baltymais strategija?

Prieš prekinius žemės ūkio subjektus nukreipta politika.

Agricultural Companies
-- newly and voluntary
established
CORPORATE entities

Visit card of average AC

Land -- 871 ha of UAA

of which own – 212 ha (25 %)

Average annual number of employees – 31

UAA per one employee –

28 ha

Corporate, mixed-type farming, proper crop rotation, competence

Žemės ūkio bendrovės – specialų statusą Lietuvoje turinčios įmonės, kurių pagrindinė veikla – pirminė žemės ūkio gamyba. Kaip minėta, po Nepriklausomybės atkūrimo žemės bendrovės susikūrė kooperuojant buvusių kolūkio narių materialųjį ir intelektualinį kapitalą. Ar galima kalbėti apie žemės užgrobimą, jei bendrovės iš viso dirba 13 proc. naudmenų, nuosava bendrovių žemė sudaro tik 25 proc. jų dirbamos žemės., o vienam dirbančiajam vidutiniškai tenka tik 28 ha naudmenų.

„Generational renewal should become a priority in a new policy framework“

Source: Communication from Commission „The Future of Food and Farming“

Why the CAP ignores young, hired specialists and employees
(persons engaged in agriculture) working and living in rural areas

Generacijų atnaujinimo kaime politikos tikslas -- siekti, kad kuo daugiau jaunų žmonių dirbtų ir gyventų kaime. Bet žemės ūkio bendrovių ir kitų juridinių asmenų jauniejiems dirbantiesiems tai netaikoma.

Kaip paaiškinti, kodėl BŽŪP ignoruoja jaunos, bet samdomus specialistus nusprendusius dirbti ir gyventi su šeima kaime, nors jie, pagal Lisabonos sutarties 39 str. (1) (b) taip pat yra asmenys, dirbantys žemės ūkyje? Ar tik todėl jie negauna tiesioginių išmokų ir paramos įsikūrimui, kad dirba bendrai ir atskirai nedeklaruoja pasėlių?

Išmokų mažinimas

Capping of direct payments

Only a half of company's employees are present in these two photos

What kind of signal sent the EU to these country people?

Žemės ūkio bendrovėse dirba nuo keliasdešimt iki netoli 200 darbuotojų. Pateiktoje nuotraukoje galima suskaičiuoti 60 žmonių. Tai tik truputį daugiau negu pusė vienos bendrovės dirbančiųjų.

Kodėl ES siekia sumažinti išmokas žemės ūkio bendrovių dirbantiesiems, kurie savo laiku kooperavosi, kada kiti nuėjo individualaus ūkininkavimo keliu? Kokį signalą šiems dirbantiesiems siunčia ES?

They didn't deserve redistribution payment?

UAA per one employee –

28 ha

Kodėl žemės ūkio bendrovės dirbantieji, (vėlgi pagal Lisabonos sutarties 39 str. (1) (b) „asmenys užsiimantys žemės ūkiu“, neturi teisės gauti perskirstymo išmokos, jeigu žemės plotas, tenkantis vienam dirbančiajam žemės ūkio bendrovėse sudaro 28 ha?

Degrressive payments for larger farms and the consistency of policies...

„Rural development policy makes a substantial contribution to the farm economy and vital rural livelihoods in various ways. It **supports investments; knowledge-building; supply chain organisation** „

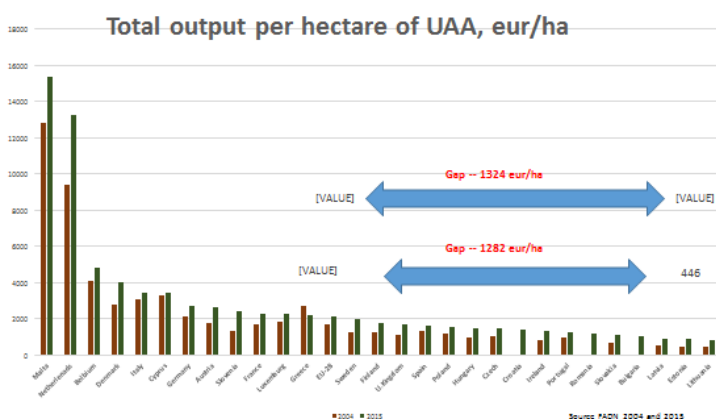
„The CAP ... has an important role to play to promote rural jobs and growth ...„

Source: Communication from Commission „The Future of Food and Farming“

Komisija taip pat siūlo laipsniškai mažinti išmokas ir taip sumažinti paramą didesniems ūkiams. Vadovaudamasi vienu kriterijumi – teikiamos paramos dydžiu. Skaidrėje pavaizduotoje bendrovėje, turinčiai mėsos perdirbimo cechą, vienam dirbančiajam tenka 15,3 ha. Kitoje, perdirbančioje obuolius, 5,5 ha. Kodėl? Už ką bus taikomas išmokų mažinimas? Kad sukuriamos darbo vietos kaime? Kad reaguojama į rinkos poreikius? Kad trumpina maisto grandinė? Ir t.t.

Pabaigai.

Lietuvos žemdirbiai efektyviai ją panaudoja ES paramą. Žemės ūkio produkcijos vertė vienam ha žemės ūkio naudmenų 2015 m. padidėjo 180 proc. lyginant su 2004 metais. Tačiau atsilikimas nuo ES vidurkio ne mažėja, bet didėja.

BŽŪP turi derėti su kitomis politikomis ir atitikti glaudesnės sanglaudos ir kitus bendruosius ES tikslus?.